

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

9 Nona statuta tenet naturæ cedere juri.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

Veritati & rationi consuetudo est postponenda.

C. III. Item Augustin. lib. 3. de baptisimo, contra Donatistas, c. 6.

Veritate manifestata cedit consuetudo veritati, plane respondeo; quis dubitet veritati manifestata de here consuetudinem cedere? Item b Nemo consuetudinem rationi, & veritati proponat: quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit.

C. V. Quilibet consuetudo veritati est postponenda.

Item Gregorius 1. V. in vno, c. Aversanus Episcopus. Quod Dominus dicit e, [Ego sum veritas & vita.] Non dixit, Ego sum consuetudo, sed veritas. Et cerè (ut Beati Cypriani futamur sententia) qualibet consuetudo, quantumvis veritas, quantumvis vulgata veritati omnino est postponenda; & usus qui veritati est contrarius, abolendus.

Gregorius. In aliquot manifestis, & apud Irenæum, Gregorius VII. Et in huius Pontificatu Guarmundus Aversanus Episcopus scriptis de corpore & sanguine Domini contra Berengarium, qui liber extat.

Veritate revelata, consuetudinem sibi cedere oportet.

C. VI. Item Augustin. lib. 3. de baptisimo contra Donatistas, cap. 3.

Qui contempna veritate præsumit consuetudinem sequi, aut circa fratres invidus est & malignus, quibus veritas revelatur, aut circa Deum ingratus est, cujus inspiratione ecclesia ejus instruitur. & infra, h. Ut Evangelio Dominus Ego sum, inquit, veritas: non dixit, ego sum consuetudo. Itaq; veritate manifestata, cedit consuetudo veritati, & 7. Revelatione facta veritatis, cedit consuetudo veritati: quia de Petro h. qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem prædicanti. & infra.

Cum Christus veritas sit, magis veritatem, quam consuetudinem sequi debemus; quia 2. consuetudinem ratio & veritas semper excludit.

Cedit consuetudo. Apud B. Augustinum, & Irenæum, & in Panormia legitur, cedit error. Sed vere B. Augustinus ex ipsiusmet Zorzi verbis colligit, quod ille errorem appellabat, fuisse consuetudinem. Ita enim respondet, Noluit quidem ille dicere, consuetudinem, sed errorem. Verumtamen, eum dicit, quia & Petrus, qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem prædicanti, satis indicat, quod aliud etiam de baptismo fieri solebat.

Quia consuetudinem] Verba hæc usque ad finem, apud Irenæum, & Gratianum facti commode hic adnectuntur, repetita ex verbis Felici, quo referuntur supra, c. veritate.

Consuetudo rationi frustra opponitur.

C. VII. Item in lib. 4. de baptisimo, contra Donatistas, cap. 3.

Frustra, inquit, n. quidam, qui ratione vincuntur, consuetudinem nobis obijciunt, quasi consuetudo major sit veritate, aut non id sit in spiritualibus sequendum, quod in melius fuerit à spiritu sancto revelatum. Hoc plane verum est, quia ratio, & veritas consuetudini præponenda est. Sed cum consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmius retineri.

a Ivo p. 4. c. 208. Panm. l. 2. c. 169. Infra eadem, qui contempna. b Ibid. cap. 8. sub persona Felici à Bualacens. c. ab. Guarmundo. d Ivo par. 4. c. 213. Panm. l. 2. c. 166. e Ioan. 1. 4. f Cyprianum in toto illo suo concilio. Sub persona Casti Sicensis. g Ivo p. 4. c. 234. h Ibid. cap. 6. sub persona Liberti Vagensis. i Ioan. 14. k sup. ea c. veritate. Ibid. cap. 7. sub persona Zorzi à Tharassa. l Galat. 2. m Ibid. cap. 9. sub persona Honorati à Tucca sup. ea veritate. n Hic refert B. Augustinus verba B. Cypriani in epist. ad Lubianum. Ivo p. 2. cap. 34. & par. 4. c. 23. o Elib. B. Augustinus respondet.

Rationem consuetudo impedire non debet.

C. VIII. Item Cyprianus in epistola ad Pompejum contra epistolam Stephani.

Consuetudo, quæ apud quosdam obrepserat, impedire non debet, quò minus veritas prævaleat, & vincat: Nam consuetudo sine veritate, vetustas erroris est: propter quod relicto errore, sequamur veritatem, scientes, quia & apud Eisdem a veritas vicit, sicut scriptum: [Veritas manet, & invalefit in æternum, & veritas, & obtinet in secula seculorum.]

Idem in epist. ad Lubianum, circa med.

Ignosci potest simpliciter erranti, sicut de seipso dicit Apostolus Paulus b [Qui primo, inquit, sui blasphemus, & persecutor, & injuriosus: sed misericordiam merui, quia ignorans feci.] Post inspirationem verò, & revelationem factam, qui in eo quod erraverat, perseverat; prudens & sciens sine venia ignorantia peccat: præsumptione enim atque obstinatione quadam nititur, cum ratione superetur.

Ignosci. Apud B. Cyprianum legitur, ignosci enim potest, & huius antecedit ea que leguntur supra c. frustra, usque ad ver. revelatum.

Dei veritatem, non hominum consuetudinem sequi oportet.

C. IX. Item in lib. 3. ep. 3. ad Cæciliam.

Solus Christus audiendus est, non debemus attendere, quid aliquis ante nos faciendum putaverit, sed quid, qui ante omnes est, Christus fieri fecerit. Neq; enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed Dei veritatem, cum per Esaiam e prophetam Deus loquatur, & dicat. [Sine causa autem coluisti me, mandata & doctrinam horuminum docentes.]

Liquido igitur apparet, quod consuetudo naturali juri postponatur.

DISTINCTIO IX.

Quod autem & constitutio naturali juri cedat, multiplici auctoritate probatur.

Leges principum naturali juri prævalere non debent.

PALEA I

C. I. Aut enim Augustinus ad Bonifacium Comitem, epist. 50.

Imperatores, quando pro falsitate contra veritatem constituunt malas leges, probantur bene credentes, & coramantur perseverantes: quando autem pro veritate contra falsitatem constituunt bonas leges, terrentur savientes, & contriguntur intelligentes.

Quicunque a ergo f legibus Imperatorum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande supplicium. Quicunq; verò legibus Imperatorum, quæ contra veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium.

Nam & temporibus prophetarum omnes reges, qui in populo Dei non prohibuerunt, nec everterunt, quæ contra præcepta fuerant instituta, culpantur: & qui prohibuerunt, & everterunt, super aliorum merita laudantur. Et rex g Nabuchodonosor, cum servus esset idolorum, constituit sacrilegam legem, ut simulacrum adoraretur, sed ejus impiæ constitutioni qui obedire noluerunt, pie, fideliterque fecerunt. Idem h tamen rex divinitus miraculo, piam & laudabilem legem pro veritate constituit, ut quicunque diceret blasphemiam in Deum i Sidrac, Misac, & Abdenago, cum domo sua penitus interiret.

Palearia in exemplaribus antiquis Gratiani, in quibus aut nullo, aut pauca sunt palea, hoc loco habentur tanquam verum orig.

a Esdra 3. & 4. b 1. Timoth. 1. c Anselm. lib. 9. cap. 62. d Math. 17. Hic est filius meus, &c. e Esa. 29. Math. 15. f Ivo par. 4. cap. 146. Panm. l. 2. tit. 145. g Dan. 3. h Ibid. 21. Deum verum orig.

um à verſe. Quicumque, uſque ad verſ. Nam & tempo- ribus. In alijs autem in quibus ſunt, habetur integrum hoc ca- put, & ſine nota Palea. Eſt autem totum in eodem B. Augu- ſtini loco.

2 ¶ Quicumque] Commutatus etiam apud Ivonem, & in Pavonia eſt ordo verborum B. Auguſtini, apud quem qui me- retur primum, priore; qui ſupplicium, poſteriore loco po- nitur.

¶ Principes tenentur & ipſi vivere legibus ſuis.

C. II. Item ex verbis Iſidori lib. I. ſententiarum de ſummo bono, c. 53.

Ivſtum a eſt principem legibus obtemperare ſuis. Tunc enim jura ſua ab omnibus cuſtodienda exiſti- met, quando & ipſe illis reverentiam præbet. Princi- pes legibus teneri ſuis, nec in ſe convenit b poſſe dam- nare jura, quæ in ſubiectis, conſtituunt. Juſta eſt enim vocis eorum auctoritas, ſi quod populis prohibent, ſibi licere non patiantur.

¶ In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc non habetur: in alijs vero conſectum eſt ſuperiori, & non habet rubricam.

¶ Scripturis canonicis tractatorum litera deſerviunt.

C. III. Idem Auguſtinus in prologo libri tertij de Trinitate.

2 NOLI e meis literis quaſi canonicis ſcripturis in- ps ſervire. Sed in illis, & quod non credebas, cum inveneris, incunctanter crede: in iſtis autem quod cer- tum d non habebas, niſi certum intellexeris, noli fir- mum e tenere.

¶ In tractatorum opusculis multa corrigenda inventionur.

C. IIII. Idem ad Vincenſium Victorem, lib. 4. de anima, & ejus origine, cap. 2.

Negare f non poſſum nec debeo, ſicut in ipſis ma- joribus g ita multa eſſe in tam multis opusculis meis, quæ poſſint juſto judicio, & nulla temeritate damnari.

¶ In ſcriptis canonicis mendacia non admittuntur.

C. V. Idem ad Hieronymum, epiſt. 19.

Ego h ſolis eis ſcriptorum, i qui jam canonici ap- pellantur, didici hunc timorem, honoremque defer- re, ut nullum eorum k ſcribendo erraſſe audeam cre- dere: ac ſi aliquid in eis offendere, quod videatur con- trarium veritati, nihil aliud quam vel mendofum eſſe codicem, vel interpretem non aſſecutum eſſe, quod di- ctum eſt, vel me minime intellexiſſe non ambigam. Alios autem ita lego ut quantalibet ſanctitate, doctrina- que polleant, l non ideo verum putem, quia ipſi ita ſenſerunt, ſed quia mihi i per alios auctores, vel cano- nicas, vel probabiles rationes, quod à vero non abhor- reat, perſuadere non potuerunt.

i ¶ Mihi per alios] Sic etiam in manuſcriptis, & in glosſa. Apud B. Auguſtinum eſt, mihi vel per illos aucto- res canonicos, vel probabili ratione, nec multo ſecus apud Ivonem. Alias vero nonnullas varietates ſatis uſum eſt in mar- gine indicare.

¶ Libri veterum hebraea volumina, novis greca auctoritatem impendunt.

C. VI. Idem i

V veterum librorum fides de hebrais voluminibus examinanda eſt, ita novorum, græci ſermonis nor- mam deſiderat.

i ¶ Idem] Verba hujus capituli ſunt B. Hieronymi ad Luca- nium Baticum epiſt. 28. ſed mutata non eſt inſcriptio ob glosſam in ver. Græci.

a Barch. l. 25. c. 42. Ivo par. 16. c. 43. b convenit fruſtra- re jura.) orig. c Ivo par. 4. c. 7. Pamm. l. 2. c. 120. d al- cerium habebas.) exemp. e al. firmiter retinece.) orig. f Ivo p. 4. c. 73. g moribus.) orig. & Ivo. h Ivo par. 4. c. 74. Pamm. l. 2. c. 119. i ſcripturarium libri.) orig. & Pan. k eorum auctorem in ſcribendo aliquid erraſſe firmiſſime credam.) orig. Ivo & Pan. l præp. licant.) orig.

¶ Nihil auctoritatu canonici remanebit ſcripturæ, ſi ad eam mendacita fuerint admiſſa.

C. VII. Item Auguſtinus ad Hieronymum, epiſt. 9.

S I a ad ſcripturas ſanctas admiſſa fuerint vel b offi- cioſa mendacia, quid in eis remanebit auctoritatis? Quæ tandem de ſcripturis illis ſententia proferetur, cui pondere contentioſæ falſitatis obtratur e improbitas?

¶ Literæ omnium epiſcoporum ſacra præp. ſcrip. tura.

C. VIII. Item de baptiſmo contra Do- natillas, lib. 2. c. 3.

Q Vis neſciat ſanciam ſcripturam canonicam tam ve- teris, quam novi teſtamenti certis ſuis terminis contineri, tamque omnibus poſterioribus epiſcopo- rum literis ita præponi, ut de illa omnino dubitari, & diſceptari non poſſit, utrum verum, vel utrum rectum ſit quequid in ea ſcriptum eſt conſtitere? Epiſcopo- rum autem literas, quæ poſt confirmatum canonem vel ſcriptæ ſunt, vel ſcribuntur, vel per ſermonem fortè ſa- pientioreſ cuſſilibet in ea re peritioris, vel per aliorum epiſcoporum graviorem auctoritatem, doctiorumque d prudentiam, & per concilia licere reprehendi, ſi quid in eis fortè veritate devium eſt?

¶ Ex dictis quorūlibet epiſcoporum contra divina man- data calumnias non colligantur.

C. IX. Idem ad Vincenſium epiſt. 43. con- tra Donatillas.

NOLI e frater contra divina tam multa, tam clara, tam indubitata teſtimonia colligere velles calum- nias ex epiſcoporum ſcriptis, ſive noſtorum, ſicut Hil- larii, ſive, i (antequam pars Donati ſepararetur,) ipſius unitatis, ſicut Cypriani, & Agrippini: primò, quia hoc genus literarum ab auctoritate canonis diſtinguen- dum eſt: non enim ſic leguntur, tanquam ita eis te- ſtimonium præferatur, ut contra ſentire non liceat, ſic- ubi fortè aliter ſaperint, quam veritas poſtulat. In eo quippe numero ſumus, ut non dedignemur etiam no- bis dictum f ab Apoſtolo accipere. [Et ſi quid aliter ſa- pitur, id quoque Deus vobis revelavit. 2]

i ¶ Sive antequam] Antea legebatur ſive Cypriani, & Agrippini, antequam pars Donati ſepararetur, Reſti- tuta eſt vera lectio ex B. Auguſtino, & aliquot exemplaribus Gratia. & Ivone. Cyprianus enim, & Agrippinus multo ante Donati ſchiſma in eccleſia unitate deceſſerant: qua in erro- ris auctores glosſa.

2 ¶ Revelavit] Ita etiam originale, & Ivo, & aliquot editiones novi teſtamenti. Sed idem B. Auguſtinus in Ioannem tract. 3. 45. 13. & 98. & alibi ſere ſemper legit, revelabit, & ex- planat. Græce eſt δὲ ἀποκαλύψα.

¶ Non debetur par auctoritas canonicis ſcripturæ, & expoſitionibus earum.

C. X. Item ad Fortunarianum, epiſt. 111.

N Eque g quorūlibet diſputationes, quamvis ca- tholicorum, & laudatorum hominum, velut ſcri- pturas canonicas habere debemus, ut nobis non liceat ſalva honorificentia, quæ illis debetur hominibus, ali- quid in eorum ſcriptis improbare, atque reſpuere, ſi for- tē invenerimus, quod aliter ſenſerint, quam veritas ha- bet, divino adjutorio vel ab alijs intellecta, vel à nobis. Talis h ego ſum in ſcriptis aliorum, quales i volo eſſe intellectores meorum.

¶ Exemplaratio ſana præfertur.

C. XI. Idem ad Marcellinum de civitate Dei lib. 1. c. 3.

a Ivo p. 4. c. 215. b al. velut officiſa) orig. al. fuerint of- ficioſa. c al. ſubtrahatur. Ivo p. 4. c. 227. Poly. 13. tit. 21. d al. doctiorum, e Deus dedit. p. 2. Anf. l. 4. c. 58. Ivo p. 4. c. 238. f Phil. 2. g Ivo p. 4. c. 237. h al. Qualis.) orig. Antea i al. tales. Poly. 13. tit. 26.

Sana quippe ratio etiam exemplis anteposenda est: cui quidem & exempla concordant; sed illa, quantum digniora sunt imitatione, quantum excellentiora pietate.

Cum ergo in naturali iure nihil aliud precipiatur, quam quod Deus vult fieri, nihil, veteri, quam quod Deus prohibet fieri, denique etiam in canonica scriptura nihil aliud, quam in divinis legibus invenitur, divina vero leges natura constant, patet, quod quaecumque divina voluntati, seu canonice scripturae contraria probantur, eadem & naturali iuri inveniuntur adversa. Unde quaecumque divina voluntati, seu canonice scripturae, seu divinis legibus postponenda consentit, eidem naturale jus praesertim oportet. Constitutiones ergo vel ecclesiasticae, vel saeculares, si naturali iuri contrariae probantur, penitus sunt excludendae.

DISTINCTIO X.

Constitutiones vero principum Ecclesiasticis constitutionibus non praecedunt, sed obsequuntur.

Lex Imperatorum ecclesiastica jura dissolvere non potest.

C. I. Vnde Nicolaus a Papa scribit episcopis in concilio apud Convincium congregatis.

Lege Imperatorum non in omnibus ecclesiasticis controversiis utendum est, praesertim cum inveniuntur Evangelicae, ac canonicae functioni aliquoties obviare. 2. Item b Lex Imperatorum non est supra legem Dei, sed subius. Imperiali iudicio non possunt ecclesiastica jura dissolvi. Ad quod ostendendum, duorum horum, d. scilicet Innocentii, & Gregorii satis sufficientia testimonia. Sanctus et quidem Innocentius in decretali epistola sua ad Alexandrum Antiochenum episcopum ait: Nam quod sciscitaris, utrum divinis imperiali iudicio provincius, ut duae metropoles fiant, sic duo metropolitani episcopi debeant nominari; non visum est ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei ecclesiam commutari, honoresque, aut divisiones perpetui, [quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator] Beatus autem Gregorius scribens ad Theoctistam patriarum, inter cetera. [Si, inquit religionis causa conjugia debere dissolvi dicantur; sciendum est, quia etsi hoc lex humana concessit; lex tamen divina prohibuit] Ecce quemadmodum imperiali iudicio non possunt ecclesiastica jura dissolvi. Ecce qualiter, quod lex humana concessit, divina lex prohibuit. Non quod Imperatorum leges (quibus ecclesiastica utitur contra hereticos, saepe contra tyrannos, atque contra pravos quosque defenditur) dicamus penitus renuendas, sed quod eas evangelicis, apostolicis, atque canonicis decretis (quibus postponenda sunt) nullum posse inferre praesudicium asseramus.

1. [Lege] Caput hoc sumptum est ex epistola Nicolai, quae extra in codice bibliothecae Dominicae, de quo dictum est supra dist. 5. c. mala. Titulus autem epistolae, hic est. Nicolaus servorum Dei, Reverendissimis, ac sanctissimis confratribus nostris metropolitanis episcopis, & ceteris diversarum provinciarum, ac urbium praesulibus, qui in Convincium villam publicam, secus civitatem Silvanectis convenistis. Eadem epistola nuper impressa est in appendice bibliotheca sancti Patrum.

2. [Obviare] Apud Nicolaum sequitur continenter, ad quod ostendendum, &c. Quae autem apud Gratiana

a Ivo par. 4. c. 87. Panl. 2. c. 123. Anselm. c. 57. Polyc. l. 1. tit. 77. b al. Idem. c In ca. adjectis, c. 17. d Herouin. orig. e Burch. l. 15. ca. 10. Ivo 16. ca. 11. Panl. 2. ca. 139. In 1. epist. 15. c. 2. f vere visum orig. g Lib. 9. reg. epist. c. 9. Ivo par. 4. cap. 157. Panl. 2. c. 149. ex ca. adjectis, c. 17.

num sunt interiecta, non sunt hoc loco in epistola, neque in Polycarpo, neq. apud Anselmum, sed verba illa. Lex Imperatorum non est supra legem Dei, sed subius. a Burchardo, & Ivone citantur ex decretis Pii Papa, c. 3. habentur autem in capitularibus adjectis c. 17. reliqua autem habentur infra in hoc eodem capite, & ecce quemadmodum.

¶ Nihil quod evangelicis regulis obviet, Imperatori agere licet.

C. II. Item Symmachus a Papa in sexta synodo Romana tempore Theodorici Regis.

Non licet Imperatori, vel cuiquam pietatem custodienti aliquid contra divina mandata praesumere, nec quidquam quod evangelicis, propheticis, aut apostolicis regulis obviet, agere.

¶ In ecclesiasticis causis regis voluntas sacerdotibus est postponenda.

C. III. Item Felix a Papa.

Certum est hoc rebus vestris esse salutare, ut cum de causis Dei agitur, iuxta ipsius constitutionem, regiam voluntatem sacerdotibus Christi studeatis subdere, non praeserre, & sacrosancta per eorum praesules potius discere, quam docere; ecclesiasticam d. formam sequi, non huic humanitas sequenda jura praefigere: neque eius functionibus velle dominari, cuius clementia Deus vult tuae pia devotionis colla submittere: ne, dum mensura caelestis dispositionis exceditur, eatur in contumeliam disponentis.

C. III. ¶ Bonis moribus, & decretis Romanorum Pontificum, constitutiones contraire non possunt.

Item f

Constitutiones contra canones, & decreta praesulum Romanorum, vel bonos mores, nullius h. sunt momenti.

C. V. ¶ Quae sacerdotum sunt, regibus usurpare non licet.

Item Nicolaus Papa I. in epistola ad Michaelem Imperatorem, cuius initium est, [Praeposueramus.]

Imperium i. vestrum suis publicae rei quotidianis administrationibus debet esse contentum, non usurpare, quae sacerdotibus Domini solum conveniunt.

C. VI. ¶ Tribusalia Regum sacerdotali sunt potestati subiecta.

Item Gregorius Nazianzenus in oratione ad cives Nazianzenos angoris plenos, & Magistratum tratum.

Suscipitisne libertatem verbi? libenter accipitis, quod lex Christi sacerdotali vos subijcit potestati, atque istis tribunalibus subdit? Dedit enim & nobis potestatem, dedit & principatum multo perfectiorem principatibus vestris. Aut nunquid iustum vobis videtur, si cedat spiritus carnis, si terrenis caelestia superentur; si divinis praeferrantur humana?

2. pars. Ecce quod constitutiones principum ecclesiasticis legibus postponenda sunt. Vbi autem Evangelicis, atque canonicis decretis non obviarent, omni reverentia digna habeantur.

a Et Calixtus epi. 1. & Marcellinus in extrema epist. 2. & in capitulis Hadriani c. 76. ex quo citant. Burchard. & Ivo par. 16. c. 9. Deuid. p. 1. & 3. b Burch. l. 15. c. 8. Ivo par. 4. cap. 231. & p. 16. c. 9. Panl. l. 2. c. 141. Polyc. l. 6. tit. 1. c In exemplari Veronensi est. Felix 3. Ansel. l. 4. c. 11. Polyc. l. 1. c. 18. d al. ecclesie. e al. dispensationis. f antea legebantur. g Habetur in c. Hadriani, mem. 39. Deuid. par. 1. & 3. h sine orig. i Ansel. l. 3. c. 88. Burch. l. 15. c. 9. Ivo par. 5. cap. 38. & par. 26. c. 10. Polyc. l. 1. c. 10.